

WITRIK

Bode

23e jaargang, 1e editie voorjaar 2024

Van het bestuur

Het moet nog even wennen: voor het eerst in vele jaren geen voorzitters-voorwoord van Jan Fred Nijman. Tijdelijk voorzitter Arie van Buuren heeft even rust, maar de rest zorgt dat er leven in de brouwerij blijft. We maken in deze Witrikbode nader kennis met Jan van den Braak. Verder zijn we blij met Hotze Heeres, die bereid is om het bestuur te versterken. In de volgende editie van onze nieuwsbrief zullen we hem in de schijnwerpers plaatsen.

Er is verder genoeg te doen bij de witriksen. Het is u misschien niet opgevallen, maar er lopen op de melkveebedrijven inmiddels heel wat dieren met een aalstreep. Hoe staan wij daar tegenover? De traditionele witrik was een goed ontwikkelde dubbeldoelkoe. Dat soort dieren zijn er nog wel, maar ze horen wel met nadruk in de categorie zeldzame huisdierrassen. Het "oude type", zoals we dat noemen, vinden we meer en meer bij de kleinere bedrijven en de mensen die als hobby een paar dieren houden. En dat baart zorgen, want dit soort witrik is juist wat we als genetisch erfgoed willen behouden.

We gaan hier de komende tijd extra aandacht aan besteden. Hoe, dat moeten we onder ogen gaan zien. We zullen aan de publiciteit gaan werken. Maar ook willen we alle witrikfokkers nog eens aansporen om hun dieren goed te registreren. Want zonder een goede registratie lopen we zeker achteruit.

En dan de andere fokrichting. Bij alle grote aanbieders van KI-stieren staat wel één of meer Holstein stieren met witrikaftekening in de catalogus. KI Kampen deed het lang zonder, maar nu hebben ze zich weer in het rijtje gevoegd. Er is bij die Holstein witriksen ook zeker keuze met variatie in fokwaarden. Je kunt kiezen voor melkhoeveelheid, maar ook voor gehalten en de meesten doen het ook goed op exterieur. Wanneer melkveehouders kiezen voor witrik, doen ze dat dikwijls omdat witriksen gelden als goede bevruchters, voor een productieve koe die wat moeilijk drachtig wordt. Heb je eenmaal een witrik in je stal, dan is die kleur vanwege de dominante vererving meestal een blijvertje. En zo zien we ze geleidelijk meer in de weiden verschijnen.

Secretariaat
Pytsje van der Veen
It Skeanpaed 3
9287 NL Twijzelerheide
stichtingdewitrik@gmail.com

Hoe moet het dan met onze traditionele witrik? Houden we genoeg genetische variatie in onze populatie? We hebben natuurlijk de genenbank, maar er zijn daarnaast nog andere stieren beschikbaar via de KI-organisaties. Voorlopig zitten we nog niet in de gevarezone voor wat betreft genetische diversiteit. En voor degenen die eens wat anders willen proberen zijn er voldoende mogelijkheden. We hebben al een witrik Belgisch Blauwe in het pakket. En er zijn meerdere rassen, voor wie eens buiten de perken wil stappen.

Wij blijven onze aandacht in de eerste plaats richten op de Hollandse dubbeldoelkoe van het oude type. Maar daarnaast houden we ook graag bij wat er nog meer te zien is in de wereld van de witrik. Want de witrik blijft een boeiend fenomeen.

André Helder

Witrik Limerick

Op een hoeve vlakbij de Gouwe
Woonde een heer die uniforme koeien wou hou'en
Hij streefde naar gelijkheid,
keek niet naar kleur, deed niet aan apartheid.
Zijn koeien waren rode, zwarte en blauwe.

Erfgooier Teun

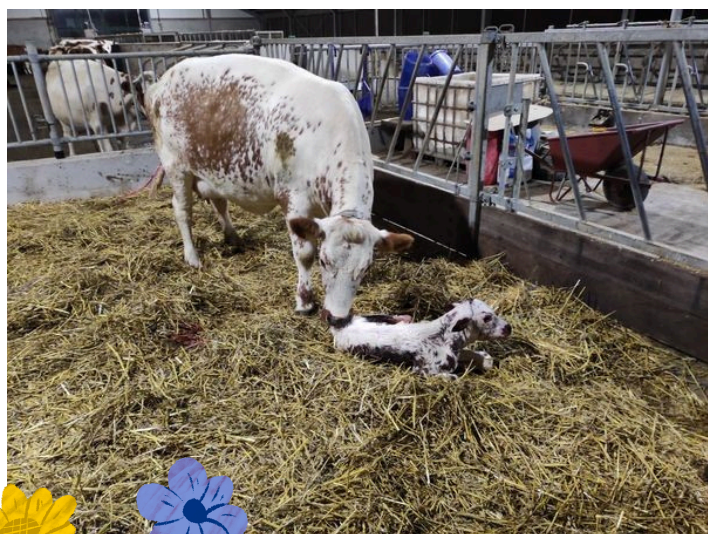

De witrik heeft een poosje ontbroken in het stierenaanbod van KI Kampen. Maar het gemis is opgevuld. De 100% Holstein Erfgooier Teun (Ferro x Potter P) is gefokt door de maatschap Krijnen-Bouma-Oosting uit Den Horn. De stier, geboren september 2022, komt uit een familie van veel probleemloze koeien met een lange levensduur. Zijn genomic fokwaarde geeft een lichte verhoging van de melkgift aan met vooral een verhoging van de gehalten. Zijn dochters zullen niet groot zijn met een ruime voorhand. Het beenwerk is vrij krom, wat past als correctie bij koeien met recht beenwerk. Punt van aandacht is de uivererving. Hier dient in de paring rekening mee te worden gehouden. Teun zelf is een stier die mooi ontwikkeld is voor zijn leeftijd

De afstamming en het verervingspatroon vormen een uitbreiding van het stierenaanbod voor de witrikfokkers. En ook zijn fraaie rode kleur is iets voor de liefhebbers.

Witriksen en weidevogels

In Winsum, Groningen, staat de boerderij van de familie Smelt. Ze hebben een roodbonte veestapel, MRIJ's, maar er loopt ook een stel witriksen tussen. En dat was 3 jaar geleden aanleiding om het predicaat "Erkend Witrik Fokbedrijf" toe te kennen. Het aantal witriksen is de laatste jaren geleidelijk groter geworden. De roodbonten hebben ze meegenomen uit Vriezenveen, waar vandaan ze in 2000 naar het noorden trokken. Het bevalt de familie uitstekend in dit ruime land. Aan de ene kant kan er uitstekend geboerd worden, aan de andere kant heeft het gebied ook prachtige natuurwaarden. Bij Smelt zijn ze heel actief voor de weidevogelbescherming.

Dat begon klein, met wat beheer en nestbescherming, maar groeide al snel uit naar een serieuzere aanpak. De Winsumermeeden is een gebied waar altijd veel weidevogels leefden. Om die te behouden, werken Gerrit en Hannie Smelt samen met een aantal collega's aan het weidevogelbeheer. Hun gezamenlijke weilanden beslaan circa 700 hectare. Alle boeren die meedoen, zijn ook lid van de vereniging voor Duurzame Landbouw 'Collectief Groningen West'. Daar worden dan alle nestgegevens verzameld en geregistreerd. Het gebied is traditioneel rijk aan weidevogels. Helaas neemt ook hier het aantal af en dat is niet alleen aan de landbouw te wijten. Kraaien, steenmarters en buizerds zijn de oorzaak dat heel wat jonge vogels niet tot wasdom komen. Dat is ook natuur, al zou je als boer met liefde voor al wat leeft het soms anders willen.

De ontwikkelingen bij de familie Smelt zijn te volgen op Facebook. Bij elke geboorte van een witrikkalf wordt er een bericht geplaatst. Heel interessant om dit te volgen, voor zowel de witrik- als de weidevogelliefhebber.

Witrik Limerick

In zijn streven naar steeds meer gelijkheid
Raakte hij echter diversiteit kwijt.
Een koe met een streep, heel creatief
Een Witrik op stal, da's inclusief
Heel "woke" en divers voor altijd.

Jan van den Braak

Sinds kort is Jan van den Braak toegetreden tot het bestuur van Stichting de Witrik. Aanleiding om eens nader met hem kennis te maken. Hij begon in 1984 op het ouderlijk bedrijf in Esch, vlak bij Boxtel. Het bedrijf was niet te groot, met bijna 6 ha land en 30 roodbonte koeien, MRIJ en een paar dikbillen. Er werd land bijgepacht, 29 ha grond verdeeld over 34 percelen, dus lang niet ideaal. Het werd beter vanaf 1996 door een verhuizing naar Wijchen, bij Nijmegen. Het bedrijf had 17 ha grond en door aankoop werd het melkquotum meer dan verdubbeld tot bijna 5 ton.

De veestapel was inmiddels ook veranderd, want vanaf het begin werden Holsteins gebruikt, eerst roodbont, later ook zwartbont. De stalnaam was Bacchus. Er werd niet alleen gefokt, er werd ook gehandeld en dan vooral in hoogwaardige fokdieren. Soms werden hele veestapels verhandeld. Zo ontstond een veestapel van hoog genetisch niveau en konden jonge stieren aan KI-verenigingen worden geleverd. Bacchus Tigre bracht het bij KI Land van Cuijk tot fokstier. En natuurlijk kennen we ook de verschillende witrikstieren met het prefix Bacchus die de laatste jaren zijn ingezet.

Door de handelsactiviteiten konden ook regelmatig interessante dieren aan de veestapel worden toegevoegd. Via embryotransplantatie werd het erfelijk niveau verder opgeschroefd. Deze laatste activiteiten worden tot op heden voortgezet.

Inmiddels was de familie weer verhuisd. In 2011 werd een bedrijf in het naburige Balgoij gekocht. Dat gaf weer wat haken en ogen, want door de fosfaatperikelen bleef het aantal koeien steken op 140, waar 180 het doel was. Het werden succesvolle jaren, maar op een gegeven moment besloten Jan en zijn vrouw dat het genoeg was. De melkerij werd vaarwel gezegd de koeien werden overgedaan aan een vertrouwd bedrijf en alleen de handel in hoogwaardig fokmateriaal bleef over.

Momenteel woont het echtpaar Van den Braak in Oss, met zorg voor het nog aanwezige jongvee. Dat is tijdelijk, want een volgende verhuizing staat alweer op stapel. In Gassel, bij Grave, wordt een voormalig melkveebedrijf aangepast. Daar komt stalling voor jongvee en voor de andere hobby van Jan. Jan fokt namelijk dwerggeiten en daarvan de lakenvelder variant. Het blijkt nog niet eenvoudig om een redelijke witte baan op een geitenlijf te fokken. Op het bedrijf is een flinke koppel aanwezig, maar de variatie in witte lakens is groot. En dan moeten ook de poten nog eens zwart zijn, zonder witte vlekken.

Voorlopig kan Jan nog even vooruit met zijn fokkerij. Maar hij blijft ook aandacht houden voor de witrik. Vanuit het bestuur van onze stichting zal hij zich vooral bezighouden met de praktische kanten van de fokkerij en het keuren van dieren. Mat Jan van den Braak hebben we in ieder geval weer iemand met ervaring en ambitie in het bestuur erbij.

Buitenlandse witrikken

Maurice Vaessen van SZH vond voor ons op internet een paar interessante witrikken.

In Polen loopt een kudde van meer dan 80 dieren, allemaal witrikken. Ze zijn via [deze link](#) te vinden op Youtube.

Het is een film die bijna een half uur duurt, dus je moet er even voor gaan zitten. Jammer genoeg is de begeleidende tekst in het Pools, zodat de gemiddelde Nederlander het merendeel van de ongetwijfeld interessante toelichting ontgaat. Maar niettemin is het een aanrader om eens mee kennis te maken.

Van geheel ander allooi is de Engelse Riggitt Galloway. We kennen de Galloway als eenkleurige en als lakenvelder, maar er blijkt ook een witrikvariant te bestaan. De term 'riggit' is een Schotse verwijzing naar deze streep en lijkt van Scandinavische oorsprong te zijn.

Er is ook een stamboek van, maar de website vermeldt niet hoeveel dieren het ras telt. Deze Riggitt Galloway Society is opgericht in 2007. De basiskleur kan behalve zwart ook bruin, rood en "dun" zijn. Verder heeft het de eigenschappen van de andere Gallowaytypen: hoornloos vleestype met een dikke vacht, die het dier winterhard maakt voor het Britse klimaat.

Genenbank

De genenbank is een opslagplaats voor de genen en het DNA van alle Nederlandse landbouwhuisdierrassen, van zowel zeldzame én de niet zeldzame (commerciële) rassen. In het geval van een ziekte-uitbraak of het uitsterven van foklijnen kan het ingevroren genetisch materiaal, vooral sperma, gebruikt worden in de overgebleven levende, maar verzwakte populatie dieren. De huidige collectie bevat ook sperma van runderen en paarden die meer dan vijftig jaar geleden leefden. Deze worden ingezet in de huidige populaties om bijvoorbeeld inteelt te verminderen.

De genenbank wordt beheerd door het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN). Er is een nauwe samenwerking tussen het CGN, de SZH en de rasorganisaties voor het selecteren van de juiste dieren.

Foto: Henk Sulkers aan het werk

Doelstellingen van de genenbank:

- Veiligstellen van genetische diversiteit van zeldzame rassen en van meer gangbare rassen;
- Inzetten van genetisch materiaal ter ondersteuning van fokprogramma's van zeldzame rassen;
- Verzekering zijn voor calamiteiten, zoals het verlies van rassen bij uitbraken van dierziekten;
- Beschikbaar stellen van materiaal voor onderzoek en genetische karakterisering.

In de genenbank zit ook sperma van witrikstieren. Het gaat om zowel dubbeldoel als melktype.

Bij de stieren van het melktype vindt regelmatig aanvulling plaats. Van het dubbeldoel type zit er voornamelijk sperma van oudere stieren in het vat. Het zou goed uitkomen als daar ook van jongere stieren sperma kan worden toegevoegd. Daarom een aansporing aan fokkers die denken een geregistreerde stier te hebben met extra waarde voor de witrikfokkerij om dit te melden.

(Tekst voor een deel ontleend aan de website van CGN)

